

גוף נשי פלסטיני

סאמיה עטעוט יכולה לייצג את הסופרות הפלסטיניות הצעירות בנועזותה הסגנונית המבטאת גם עמדה אנטי-פטריארכלית

דורית גוטספלד

ביוני 2004 ביקרתי ברבת עמון ונדברתי להיפגש עם הסופרת הפלסטינית-ירדנית, סאמיה עטעוט, במסעדה סינית בעיר. עטעוט אספה אותי מפתח המלון במכונית חדישה. בעת הנסיעה היא לא חדלה לנהל שיחות קצרות במכשיר הטלפון הנייד שלה, כשהיא מעשנת בלהט וחורקת בלמים מדי פעם בכביש העמוס של הבירה. התנהלות חייה המודרנית של עטעוט יכולה אולי לשקף את "התנהלותן" המודרנית של הסופרות הפלסטיניות הצעירות בכתיבתן.

קולותיהן של הסופרות הצעירות החלו להישמע בסוף שנות השמונים של המאה העשרים. תחושות הייאוש וחוסר האונים שפקדו את האומה הפלסטינית באותה עת, בעקבות אירועי האינתיפאדה הראשונה (1987), הביאו רבות מסופרות אלו לסטות מקו הכתיבה שאפיין את קודמותיהן. בעוד שהסופרות הפלסטיניות הוותיקות העניקו משקל רב בכתיבתן למציאות הפוליטית ולבעיה הפלסטינית, והדגישו את הקשר בין בעיית האשה לבין הבעיה הלאומית, הרי שהסופרות הצעירות נטו להתמקד בהוויה ובנפש הנשית. הן לא זנחו, אמנם, את ענייני השעה, אך אלה לא הוצבו במרכז היצירה הספרותית אלא ברקעה. לימים, במיוחד בעקבות אירועי האינתיפאדה השנייה (2000), שבו הסופרות והכניסו אלמנטים פוליטיים לכתיבתן, אבל גם אז ההתמקדות נשארה באשה ובאני הנשי. שנות השמונים המאוחרות היו גם תקופה שעמדה בסימן של קפיצת מדרגה סגנונית בקרב הסופרות הצעירות: טכניקות הכתיבה שלהן השתלבו בזרמים הספרותיים המודרניים והפוסט-מודרניים, והן יצרו לעצמן דרכי כתיבה מקוריות ומיוחדות, אשר באמצעותן הן חתרו תחת הנורמות הספרותיות ה"גבריות" וניסו לערער עליהן.

בכתיבתן ביטאו היוצרות מחאה כלפי החברה הפטריארכלית וכנגד העליונות הגברית, ובעיקר ביטאו בגלוי את תחושותיהן. כתיבתן נעשתה משוחררת, חשופה וכנה יותר מבעבר, דבר המשתקף בלשונה הנועזת לעתים של הכתיבה, אשר משמיעה את קולו של הגוף הנשי ומבטאת את תשוקתו.

סאמיה עטעוט יכולה לייצג את הכתיבה העכשווית של הסופרות הצעירות, הן מבחינת היקף יצירותיה והן מבחינת איכותן. עטעוט נולדה בשכם בשנת 1957. סיימה לימודים

גבוהים בכגודר בחוג למתמטיקה, ובתום לימודיה החלה לעבוד בבנק הערבי ברבת עמון. בהמשך שימשה כעורכת טור שבועי ביומון הירדני אל-דסתור. בחמש השנים האחרונות מקדישה עטעוט את רוב זמנה לכתיבת ספרות יפה ולכתיבה עיתונאית. היא פרסמה עד כה ארבעה קובצי סיפורים: קירות אקוסטיים (ג'דראן תמתן אל-צות, 1986), ריטואלים של אשה, (טקוס אנת'א, 1990), התרכוש של מוצארט (תרכוש מוזארת, 1998), ומכנסי הפיתוי (סדואל אל-פתנה, 2002).

רוב סיפוריה של סאמיה עטעוט שייכים לסוגת "הסיפור הקצרצר". המאפיין הבולט של הסיפורים הוא נטייתם לחסכנות ולמינימליזם. רובם מתארים התרחשויות קצרות ומתמקדים בעיקר בהצגת דמויות בצורה תמציתית, ללא הכברת מילים. לשונם הלירית הדחוסה של הסיפורים, והשימוש הרב באלמנטים פיגורטיביים, מחלישים את המאפיינים הנרטיביים שלהם. ערפול ובלבול שוררים בסיפורים, שכן עטעוט מציגה בהם סיטואציות ודמויות זרות ומוזרות (אדם שאוכל איברי אדם, אשה-נחש הרוקדת לצלילי חליל של איש חבוש תרכוש, גבר שנכנס לחדר ומותיר את המוח שלו בחוץ, תינוק חצוי לשניים, ועוד). עטעוט מפתיעה את הקוראים ומטעה אותם, מערבת בין גופים, בין זמנים ובין מספרים. סגנון כתיבה זה משקף את המציאות האבסורדית והבלתי נתפסת המוצגת בסיפורים, את ההיגיון המעוות ואת החיים הבלתי צפויים והבלתי יציבים של הגיבורות.